

DVA PROJEKTA IZ PLINARSKJE ULICE

UDK: 728.6(497.5 Split)“18”

39:72(497.5 Split)

Primljeno: 27. 9. 2012.

Pregledni rad

EDO ŠEGVIĆ

Prostor-Split

Križeva 49

21000 Split, HR

U tekstu se obrađuju dva crteža iz sredine 19. stoljeća, pronađena tijekom rekonstrukcije jedne stare kamene zgrade u Plinarskoj ulici u Varošu u Splitu.

Crteži su zapravo dva projekta nadogradnji dviju građevina u Plinarskoj ulici. Analizirajući crteže projekta, dajemo na uvid tadašnji standard izrade projektne dokumentacije, tehničke prikaze nacrtu, mjerilo crtanja kakvo je bilo službeno u to vrijeme, kao i način ovjere projekta.

Predmetni projekti dokumentiraju kako pučka tradicionalna gradnja nije rezultat slučajnosti i anarhije u prostoru, nego ovjerenih projekata tadašnjih stručnjaka. Isto tako je vidljivo kako su se poštivali vlasnički odnosi između susjeda te da su se kod projektiranja svjesno upotrebljavali elementi tipične autohtone arhitekture.

Ključne riječi: pučko tradicionalno graditeljstvo, Varoš, Plinarska ulica

Obično se misli kako je pučka arhitektura nastajala spontano, organski, bez stručnjaka i planova - projekata. Pretpostavlja se kako je budući vlasnik (danas bismo rekli investitor) samo govorio zanatlijama (zidarima, kamenoklesarima, *marangunima*, *piturima* i ostalim *artištima*) ono što mu treba i što želi, pa

onako usput mahao i pokazivao rukama *oću kuću odovlen pa do onega zida, zasad neka bude potleušica, a sin će jednega dana, daj Bože, dignit drugi pod.*

Da to nije bilo baš tako, dokazuju i dva originalna crteža - ovjerena projekta iz 1854. i 1865., koje smo pronašli prilikom rekonstrukcije jedne stare zgrade u Plinarskoj ulici u Varošu u Splitu.

PUČKO TRADICIONALNO GRADITELJSTVO

Pučka tradicionalna arhitektura prepoznatljiva je značajka naših *malih mista* širom Dalmacije. Kao takva, prepoznata je i zaštićena od strane Ministarstva kulture kao nematerijalna kulturna baština Hrvatske.

Čvrsta građevinska struktura tipična je urbana matrica primorsko-otočke tipologije gradnje *zbijenih* ribarsko-težačkih naselja. Način gradnje, upotrijebljeni materijali, dimenzije prostora i otvora, rasponi zgrada i nagibi krovnih ploha, uski prostori prometnica - *kaleta* između kuća i zidova dvora - vrtova, i danas se potvrđuju kao odličan dizajn-postupak.

Sve izgrađeno proizašlo je iz prirodnih i životnih uvjeta tog vremena (klime, terena, dostupnih materijala za gradnju te mogućnosti načina njihove obrade, a posebno načina života čovjeka - brojnost članova obitelji, njihovih zanimanja i zajedničkog načina življenja). Je li sva ta vrijedna stoljetna građevinska djelatnost samo rezultat poštivanja tradicije (graditi na već provjeren način, bez nepotrebnih inovacija, što je precizno iskazano poznatom krilaticom: *gradi kotac ka i otac*)?

Tradicija je samo ono što je prošlo sveukupni test vremena, kada su *prosijana* sva empirijska rješenja i kada su prevladala samo ona koja su se iskazala kao ispravna i trajna. Tako se s vremenom iskristalizirala cijela paleta arhitektonsko-graditeljskih elemenata koji su se upotrebljavali kod gradnje: način gradnje vanjskih zidova (izvana veći komadi kamena proporcija *dalmatinske kvadrole* s raznim obradama lica *face facade*, prema unutra lošiji kamen, te između njih ostaci nepravilnog kamena, *škaje*, a prema unutrašnjem prostoru vapnena žbuka), unutrašnjih pregrada (*ošit* napravljen od dva sloja ožbukanih drvenih i letava ili opekam zidani *muligin*), dimenzije i proporcije vrata i prozora, nagibi krovnih ploha.

Prihvatanje tradicije, nastale dugogodišnjim iskustvom više generacija, što znači provjerenih i protokom vremena potvrđenih rješenja, značilo je prihvatiti usvojeni oblik, recimo, svog prozora, a ne izmišljati kakav prozor napraviti samo da bi se razlikovao od prozora susjeda. Dosljedna primjena te graditeljske tipolo-

logije, po materijalu i načinu izrade, rezultirala je da su naša mnogobrojna *mala mista* oblikovana poput neponovljivih skulptura u prostoru. Međutim, i pored ovih općeprihvaćenih postulata načina gradnje, svaka se pojedina zgrada rješavala posebno, kako s obzirom za građevinsku strukturu same kuće tako i s obzirom na vlasničke odnose prema svim susjedima.

VAROŠ

Napravimo li malu prostorno-vremensku skicu širenja grada, Split je kroz vjekove rastao oko Dioklecijanove palače, u kojoj je i nastao kao *grad - urbs, civitas* (prvi gradski okvir) u 8. stoljeću. Od ovog epicentra se u 12. stoljeću širio na zapad (drugi okvir širenja grada) kao *podgrađe - suburbium*, odnosno *burgus, civitas nova*, da bi se od 13. pa do 17. vijeka ovaj srednjovjekovni grad opasao zaštitnim bedemima i bastionima. Na tri kopnene strane oko ovoga zaštićenog grada s vremenom su doseljavanjem nastajala mala težačko-ribarska predgrađa: od 12. vijeka s istoka raste težački *Lučac* a sa zapadnih marjanskih strana težačko-ribarski *Varoš*, dok se koncem 18. vijeka sa sjevera šire *Manuš* i *Dobri*.

Dok se stari grad razvijao unutar fortifikacijskih zidina rastakanjem i usitnjavanjem postojeće građevinske strukture, gradeći stilske građevine i koristeći se gotovo već obrađenom kamenom građom i građevinskim elementima iz doba Rima, dotle su *Varoš*, *Dobri*, *Manuš* i *Lučac*, ta splitska predgrađa ili sela, po domaći, *mala mista*, građeni u *stilu* pučke tradicionalne arhitekture. Stoga ne čudi kako je danas kompletan kotar Varoš pod zaštitom *konzervatora*, i to kao zona B. Konzervatorski odjel u Splitu Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture, utvrdio je da kulturno-povijesna cjelina grada Splita ima svojstvo kulturnog dobra, te je zaštićena prema zonama (zona A - potpuna zaštita povijesnih struktura i zona B - djelomična zaštita povijesnih struktura). Usprkos toj zaštiti Ministarstva kulture, građevinsko se tkivo Varoša danas nemilosrdno uništava, preuređuje, nadograđuje, dograđuje, upotrebljavaju se materijali i boje, oblici, veličine i proporcije otvora, nagibi kosih ploha strani ovom ambijentu. I sve najčešće bez projekata i potrebnih dozvola (rješenja o uvjetima građenja, a na osnovi suglasnosti Konzervatorskog odjela u Splitu).

Krivnja je nesporno na investitorima, dakle građanima Splita, ali isto tako na svim državnim kontrolnim mehanizmima koje kroz poreze građani Splita plaćaju (građevinska inspekcija, konzervatorski nadzor...). Navedene službe ne reagira-

ju čak ni u slučaju službene pismene prijave, s priloženim fotografijama ekscesa u prostoru. Zakonom je čak određeno kako projekte uređenja mogu izrađivati samo projektni biro i koji imaju posebno *Rješenje Ministarstva kulture o obavljanju poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*, a uz to i sam glavni projektant treba ishoditi Rješenje na svoje ime. Isto tako i svaki izvoditelj radova mora imati *Rješenje Ministarstva kulture* za rad u zaštićenim područjima, kao što je to Varoš.¹

Unutar svoje zgrusnute građevne strukture, mreže kaleta, kaletica, pjaceta i širina, Varoš ima tri glavne gotovo paralelne prometnice - kalete (*Plinarska, Križeva* i *Senjska* ulica) koje se spuštaju s Marjana put *staroga grada*. Zanimljivo, sa suprotne strane tog istoga staroga grada, predgrađe Lučac ima isto tako tri paralelne kalete sa Gripa put rada (*Rokovu, Radunicu* i *Svetog Petra Starog, Zvonimirova* se tek poslije *probila*). Naše malo misto, u puku i danas zvano *Veli varoš (Borgo Grande)*, danas je službeno Kotar *Varoš*, životno se spojilo sa Splitom u jednu manje-više skladnu cjelinu.

Sam se naziv u 14. stoljeću bilježi kao *De pedemontis*, kada se spominju varoške crkvice (*Sveti Mikula* na Stagnju, *Gospe od Soca*, i *Sveta Marija*). U 17. vijeku javlja se i kao *Borgo San Francesco* ili *Predgrađe sv. Franje*, ali i kao *Predgrađe sv. Križa*, pa i kao *Suburbium margliani* ili *Marjansko predgrađe*. Iz 18. stoljeća ostao je zapis *Velo zagrađe (Velo zagrdhie)*, pa *Borgo grande*, a tek u 19. stoljeću konačno se naziva *Veli varoš*.

Riječ *varoš* inače označava manje naselje, ni selo ni grad. Kotar Varoš, bio on ili ne bio Veli, danas ima blizu 6 000 stanovnika, koji žive na površini od 2,22 kilometara četvornih. Prema danas važećoj urbanističko - planskoj dokumentaciji (GUP Splita) Varoš spada u Visokokonsolidirana područja, urbana pravila 1.2. zaštita, uređivanje i dogradnja povijesne baštine, namjena M1 - mješovita, pretežito stambena.²

ŠTO JE VAROŠ - KUĆE ILI LJUDI?

Treba reći kako u tom *velikom varošu* kroz splitsku povijest nisu pretežito živjela gospoda. Ona su svoje palače gradila, a stanove kupovala u centru, gdje su uvjeti za život bili komotniji. Varoš je ipak bio *malo misto*, većinom naseljeno težacima, ribarima, konoparima i drugim zanatlijama, batelantima, picigamortima. Zbog bitno nižeg standarda stanovanja, ovdje su živjeli i

radnici iz splitskih tupinoloma, manovali, radnici iz kasara (klaonica.). Prije bi se od milja reklo - *pobasji svit*. Ne očekuje se da vlasnik Tvornice cementa živi u Varošu, a škovacin recimo - na Bačvice. Varoš je bio mjesto skromnog življenja bez velikih prohtjeva, dom ljudi teškog života na moru ili na obali, u polju ili u kavi kamenoloma, nije bio kvart gospode. Stoga ne čudi da su u Drugome svjetskom ratu Varošani mahom bili na strani *Narodnooslobodilačkog pokreta*. Naziv *Crveni Veli varoš* dugo je iza rata pratio ovaj kvart, o čemu i danas svjedoče brojne spomen-ploče po varoškim kaletama, kao i zapisi iz ratnih kronika i svjedočenja sudionika.

Nakon Domovinskog rata i osamostaljenja Hrvatske, bez obzira na *lickanje* starih zgrada, siromašniji uvjeti stanovanja privlače pridošlice bez prevelikih zahtjeva i niže cijene stana po metru četvornome. Tako se ubrzano mijenja sastav građanstva, a samim time i mentalitet Varoša. Domaćini ne uspijevaju *naturiti* novim stanovnicima tradicionalne vrijednosti i običaje, koji su *Varoš* činile *Velim* (usprkos upornim pokušajima organiziranja događanja naroda po principu red pisme, red srdele na gradele, kao što su fjere *Svetoga Križa* i fešte u *Ligutića* i *Božulića dvorima*). Nekidan je na ulaznim vratima jednoga varoškog dvora (a baš je dvor u pučkom tradicionalnom graditeljstvu imao posebno značenje u životu obitelji, *kalete* i *cilog mista*) osvanulo upozorenje: *Zabranjeno ulaziti u dvor!*

Promjenom mentaliteta mijenja se i politička opcija, Varoš danas svakako nije crven, što pokazuju i rezultati svih prethodnih izbora. Naravno, nije problem u političkom svjetonazoru, problem je što po kamenim zidovima umjesto kapara danas rastu ušati samoglasnici s popratnim plusom, što kalete kroz koje je nekad splitska varoška mladost bježala spašavajući glavu pred fašistima i nacistima, danas krase kukasti križevi. Izgleda do ovi ornamenta (spada li i to u grafite?) zanimaju samo ljetne turiste koji ih u čudu fotografiraju, kao uspomenu na egzotične krajeve.

Danas se kroz prozore vrlo rijetko čuju klapske pjesme, prevladavaju lokalni govori drugih podneblja, akcenti lete u nebo. Ako netko sramežljivo i progovori koju staru splitsku varošku rič, novi Varošani gledaju ga sa smiješkom, kao na simpatični turistički folklor, korak do rujanja. Jedan od rijetkih splitskih i varoških bastiona domaće riči danas je krug Matejuške, *di se judi još uvik smiju i pivadu, karadu i beštimadu, po spliski*.

PLINARSKA

Plinarska ulica sjeverna je granica Varoša, a njezina južna fasada lijep je primjer sačuvane pučke tradicionalne *kamene* arhitekture. Na južnoj stani Plinarske ulice početkom 20. stoljeća pomodni stil secesije ipak je ostavio dvije stilske zgrade - jednu na dnu (skromna prizemnica), a drugu na vrhu prema Nazorovu prilazu (dvokatna vila Mihovila Markovine, građena 1910.). Sjeverno pročelje Plinarske i danas je rahlije, posebice u gornjem dijelu, gdje su sagrađene dvije neorenesansne zgrade i jedan *stambenjak* iz 20. stoljeća.

Plinarska ulica je naravno dobila naziv prema plinari, pa je tako navedena i u *Splitskom kažiputu*, prvom službenom popisu ulica i toponima u Splitu iz 1913. Kako je Split 1862. dobio plinsku rasvjetu, na početku današnje Plinarske ulice sagrađena je plinara, s velikim prepoznatljivim rezervoarom za plin (demoniran tek nakon Drugoga svjetskog rata). Plinaru je sagradio francuski inženjer Josip Fridrick, koji je dobio koncesiju na 50 godina! Plinara je prestala s radom nakon Prvoga svjetskog rata.³

Kratko vrijeme, za talijanske okupacije u Drugom svjetskom ratu, naziv joj je promijenjen u *Via Piero Foscari*. Tko je sad taj? *Piero Foscari* (1865.-1923.) jedan je od osnivača i vođa nacionalne fašističke stranke u Italiji, poznat kao žestok protivnik Rapallskih ugovora (ugovor u Rapallu 1920. između Kraljevine Italije i Kraljevine Srba Hrvata i Slovenaca, o spornim teritorijalnim pitanjima nakon završetka Prvoga svjetskog rata, kojim Italiji pripada veliki dio hrvatske jadranske obale: Istra, Krk, Cres, Lošinj, Zadar, Lastovo, Palagruža...), ni to Foscariju nije bilo dosta), i svojim povicima u parlamentu, *Viva la Dalmazia italiana*, veliki borac za *talijansku Dalmaciju*.

Plinarska je poznata i kao *nogometna* ulica. Prvo Hajdukovo igralište od osnivanja 1911., popularni *Plac*, bio je na *Vojnom vježbalištu - Poljani Kralja Petra*, odmah uz Plinarsku ulicu, a *Plac* je i bio poznat kao igralište - *kod Plinare*. U Plinarskoj je ulici 1912. osnovan *Radnički nogometni klub Split*, tada pod nazivom *HRŠD Anarh*, o čemu i danas svjedoči spomen-ploča na zgradi osnivanja, u Plinarskoj 7.

DVA PROJEKTA IZ 19. STOLJEĆA - PLINARSKA 29²

Prilikom izrade projekta za rekonstrukciju dvorišne kuće u Plinarskoj ulici br. 29² (do koje se pristupa kroz *volat* iz Plinarske ulice), imali smo priliku dobiti na

uvid dva originalna crteža - ovjerena projekta iz 1854. i 1865. godine, koja su vlasnici zgrade pronašli u jednom ormaru u šufitu. Ljubaznošću domaćina te crteže - projekte ovdje i predstavljamo (slika 1). Ovi nam crteži pružaju točan uvid u vremensko - prostorni slijed nastajanja i rasta građevine. Dva pronađena crteža iz 19. stoljeća odnose se baš na lokaciju predmetne zgrade u Plinarska 29². Zanimljivo je da na prvom projektu (iz 1854.), koji zapravo prikazuje gradnju terase na susjednom objektu (u vlasništvu iste obitelji - Matošić), na parceli predmetne zgrade uopće nema objekta, već je prikazan vrt!

Na drugom projektu (iz 1865.), dakle 11 godina kasnije, već je prikazana nadogradnja postojeće prizemnice (konobe i štale), koje u prethodnom projekt - još nema! Kada smo godine 2008. pristupili izradi projekta rekonstrukcije (s prethodnim snimanjem postojećeg stanja) te iste kuće (u istim gabaritima, bez povećanja katnosti), građevina je već bila za još jedna kat viša!

Stari crteži, a zapravo projekti po današnjoj zakonskoj i projektantskoj terminologiji, su prikazi zgrade s potrebnim tlocrtima, po jednim presjekom i karakterističnim pročeljem, s označenim mjerilom prikaza, naslovom rada i, danas bismo rekli, tehničkim opisom potrebnih radova. Svaki je projekt prikazan na jednom listu debljeg papira (kartoncin), dimenzija 42 x 29,7 cm, odnosno DIN-ov A3 format, crtan crnim tušem.

Zanimljivi su načini tehničkog prikaza (tlocrt, presjek, pročelje), na kojima je postojeće stanje prikazano crnim tušem, a *namjeravani zahvat u prostoru* crvenim tušem! Danas su projektanti obvezni posebno izraditi projekt *postojećeg stanja* (tlocrti, presjeci, pročelja), a posebno *prijedlog novog rješenja*. Ovaj *stari* način prikaza, osim što je racionalniji (manje crtanja i manje parira) je evidentno i jasniji, jer na istom crtežu vidimo i postojeće i planirano stanje. Kada su to dva odvojena lista u fasciklu, kako to danas moramo raditi, i investitor i susjedi i oni koji odobravaju projekte moraju okretati stranice projekta naprijed-natrag i pažljivo uspoređivati što se to mijenja. Kod imalo složenijih projekata ta radnja poprima i enigmatsku kategoriju: pronaći razlike između dva crteža.

MJERILO CRTANJA

Posebnost ovih projekata njihovo je mjerilo crtanja. U to vrijeme vrijedile su dužinske mjere Donje Austrije, pa je na oba crteža prikazana mjerna skala u - klafterima! Službene mjere tada su bile: bečki hvat, bečki lakat i bečka stopa,

bečki palac.⁴ Iako su te mjere minimalno varirale, općenito su prihvaćene ove dimenzije:

bečki hvat = 1.896,484 mm - Klafter (Wiener Klafter)	oznaka = °
bečki lakat = 777,777 mm	oznaka = ¹
bečka stopa = 316,8 mm	oznaka = ’
bečki palac = 26,34 mm (col)	oznaka = ”

Naviknutima na decimalni sustav, danas nam je neobično da je 1 bečki lakat imao 29 bečkih palaca.

Tek 1874., desetak godina nakon izrade ovih nacrtu, za područje tadašnje Hrvatske i Slavonije uvedena je metrička mjera / decimalni metarski sustav mjera.

PROJEKT IZ 1854.

Ovaj crtež dakle projekt je izgradnje terase (iznad toća za ulje) susjedne zgrade. Na ovom projektu prikazani su: naslov rada, tlocrt prizemlja (*Pianta terena*), tlocrt kata (*Pianta 1” Piano*), sve s oznakama mjesta presjeka, presjek i karakteristično pročelje, mjerilo crtanja, datum i potpis onog koji je projekt izradio (slika 2).

Naslov rada prikazan je u gornjem dijelu papira, i glasi:

Projekt koji prikazuje jedan dio kuće i gradnje jedne nove terace u vlasništvu Ante (Antonio) i Fabjana (Fabbiano) braće Matošić (Mattossich), zvani Aučina (Aucina) pokojnog Šime (Simeone), smještena u Velom Varošu (Borgo Grande), uz put koji vodi od Svete Mande (S^a Maddalena) (slika 3).

U sredini lista nacrtana je mjerna skala, u klafterima (slika 4). Ispod mjerila upisan je ured koji je izdao projekt, datum i autor crteža (slika 5):

*Od Carskog ureda
(kotarskog građevinskog ureda)
Split, 1. rujna 1854.
Kurir*

PROJEKT IZ 1865.

Na projektu predmetne zgrade Plinarska 29² prikazani su: naslov rada, tlocrt prizemlja (*Pianterreno*), tlocrt kata (*Primio Piano*), sve s oznakama strana svijeta i oznakama mjesta presjeka, presjek i karakteristično pročelje, legenda (tehnički opis), mjerilo crtanja, datum i potpis onog koji je projekt izradio i onog koji je projekt ovjerio. U gornjem lijevom dijelu zalijepljen je biljeg (15 kruna) ovjeren elipsastim pečatom s grbom grada Splita (slika 6).

Naslov rada prikazan je u gornjem dijelu papira, i glasi:

Prikaz radova koji se namjerava izvršiti Ante Matošić (Antonio Mattosich) pokojonog Šime (Simeone) za proširenje vlastite kuće koja se nalazi u Velom Varošu (Borgo Grande) duž ulice koja vodi prema Svetoj Mandi (Santa Madalena). Vidi sliku 7.

U sredini, između tehničkih prikaza upisan je tekst legenda - tehnički opis:

Legenda

- a Prolaz između Ante Matošića pok. Šime i Marije udove Fabjana Matošića*
 - b Kuća, dvori i imanje Ante Matošića pok. Šime*
 - c Kuća i dvor Marije udove Fabjana Matošića*
 - d Imanje Šime Šore (Simeone Sore) pok. Ante*
- AB (presjek) Novi prozori prema imanju Šime Šore pok. Ante biti će opremljeni sa unutrašnjim škurama.*
- Oborinske vode sa krova sa zapadne strane biti će prikupljene u jednu posudu sa strane, iz koje se izljevaju preko vertikalnog oluka na kutu označenom znakom X.*
- Vode sa istočne strane biti će sakupljene u debljini zida na suprotnoj strani krova koji je nagnut na istok. Vidi sliku 8.*

Pri dnu lista nacrtana je mjerna skala, u klafterima (slika 9). Na dnu stranice, desno, upisan je datum, autor crteža i ovjera projekta (slika 10):

Split, 1. rujna 1865.

Ovjerio: G. Barač

Dr. Vukić nacrtao

Zahvaljujem kolegi Stanku Piploviću na pomoći pri dešifriranju teksta i prijevodu na hrvatski jezik.

REKONSTRUKCIJA KUĆE PLINARSKA 29²

Na projektu iz 1854. vidljivo je kako ove zgrade još nema, u to vrijeme to je vrt obitelji Matošić, nadimka *Aučina*. Na projektu iz 1865. vidljivo je da se radi o prizemnici (urbanistička oznaka Pr), za koju se traži nadogradnja jedne etaže s kosim krovom-potkrovljem (urbanističke oznake Pr + 1K + Potk). Kad nas je vlasnica zgrade, 133 godine nakon ovog projekta, pozvala da izradimo projekt rekonstrukcije, kuća je već bila visine Pr + 2K + Potkr, što znači da je u međuvremenu nadograđena za još jedan kat. Isto je vidljivo na priloženoj fotografiji, na kojoj se jasno primjećuje i visina prve osnovne građevine, prema vezu kamena (slika 14).

Današnja vlasnica zgrade (gospođa Marina Pokrajac) direktni je potomak obitelji Matošić, ali nadimka *Baguc*. Njezin otac Ratomir Matošić sin je Paška Matošića *Baguca*, koji je sin Tome Matošića, a koji je opet sin Ante Matošića, onoga iz projekta. U tom je vremenskom slijedu i nadimak *Aučina* promijenjen u - *Baguc*.

Projekte rekonstrukcije zgrade izradila je tvrtka *Prostor-Split* d.o.o. iz Splita, glavni projektant E. Š. Idejni projekt izrađen je godine 2008., a na osnovi Prethodnog odobrenja Konzervatorskog odjela u Splitu (klasa: UP/I-612-08/09-04/1239, urbroj: 532-04-18/11-11-4, od 2011. god.), ishodeno je od Upravnog odjela za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu okoliša, Pododsjeka za prostorno planiranje, Rješenje o uvjetima građenja (Klasa: UP/I 361-03/11-01/0031 Urbroj: 2181/1-03-03/26-11-0016 od 2011. god.). Nakon izdavanja ovog Rješenja, izrađen je i Glavni projekt rekonstrukcije.

Na priloženim grafičkim priložima mogu se uočiti razlike u grafici i tehničkom prikazivanju, na primjeru - geodetske situacije (slika 11), tlocrta (slika 12) te pročelja i presjeka (slika 13), između dva stara crteža - projekta i danas uobičajenog načina izrade nacрта. Bez obzira što danas geodetske snimke i tehnički projektantski nacrti nastaju uz pomoć moćnih računala, na grafičkim prikazima na papiru nema bitne razlike, uvijek je bitan - čovjek. Kako bismo dokumentirali i ovu fazu života objekta te

dobili kompletnije podatke o samoj zgradi, prilažemo dijelove iz tehničkog opisa projekta:

Prostor-Split d.o.o. T. D. 13/08. Idejni projekt

TEHNIČKI OPIS

1. PROJEKTNI ZADATAK

Prema traženju Investitora, M.P., izrađen je Idejni projekt rekonstrukcije zgrade u Plinarskoj ulici br. 29/2 u Splitu.

Postojeću zgradu je potrebno rekonstruirati zbog dotrajalosti stropnih i krovne konstrukcije i instalacija, te poboljšanja uvjeta života.

2. LOKACIJA

Predmetna građevina nalazi se u Plinarskoj ulici br. 29/2 u Varošu. Formirat će se nova građ. čestica od kat. čest .zgr. 11218/2 (s. č. z. 206/2) i kat. čest. zem. 11218/5 (s. č. z. 206/6) KO Split, u površini od 50 m².

Lokacija građevine (Plinarska ulica u Varošu) prema odredbama GUP-a (Službeni glasnik Grada Splita br. 1/2006. i 3/2008) spada u visokokonsolidirano područje zone B, a nalazi se u zoni M1 (mješovita, pretežno stambena zona). Prema članku 51. (Zaštita, uređivanje i dogradnja povijesne baštine) omogućava se rekonstrukcija postojećih objekata uz posebne uvjete i suglasnosti nadležnih služba zaštite.

Ovaj idejni projekt predlaže rekonstrukciju postojeće građevine zbog poboljšanja neophodnih uvjeta života, budući postojeće stanje zgrade zbog svoje trošnosti ne zadovoljava uvjete stanovanja. Stoga je potrebno izvršiti sanaciju dotrajalih konstruktivnih dijelova konstrukcije, zamijeniti dotrajalu stropnu konstrukciju i konstrukciju krovništa, te napraviti izmjenu dotrajalih instalacija.

3. POSTOJEĆE STANJE

Postojeći građevinski sklop se sastoji od ulaznog dvora sa vanjskim dvokra-kim stepeništem za prvi kat, te same zgrade (tlocrtni izgled nepravilnog trapeza), visine izgradnje prizemlje, dva kata i potkrovlje sa dvostrešnim kosim krovom (Pr +2 + Pk).

Dvor je sa četiri strane (zapad, jug, istok i dijelom sjever) formiran pročeljima postojećih građevina. Prizemlje zgrade se koristi kao poslovni prostor.

Vanjskim stepeništem se stiže na prvi kat koji je stambeni prostor. Unutrašnjim drvenim stepeništem dolazi se u ostale dvije etaže, drugog kata i potkrovlja.

Vanjski zidovi, širine 55 do 60 centimetara, zidani su kamenom. Lice pročelja je zidano pravilnim kamenim blokovima, dok je unutrašnji dio ziđa od kamenih ostataka. Na južnom pročelju je vidljivo kako je prva zgrada na ovoj parceli bila prizemnica sa kosim krovom, zidana od lošije obradenog kamena, često nepravilnog oblika, a samim tim i širim nepravilnim fugama. Ostale dvije etaže zidane naknadno, građene su od kvalitetnih kamenih blokova formata tradicionalne kvadrole, s uskim fugama ispunjenih u svijetlom tonu. Iznutra su zidovi ožbukani produžnom žbukom, koja je danas u derutnom stanju.

Otvori na pročelju (vrata i prozori) uokvireni su kamenim okvirima širine 18 cm, fino štokovanim. Zatvori su drveni dvokrilni kapci (dijelom grilje a dijelom škure).

Stropna konstrukcija je izrađena od drvenih greda na kojima je daščani pod, a podgled je ožbukani preko drvenih daščica. Krovište je drvene konstrukcije, krov dvostrešan, pokriven kupom kanalicom. Na istočnoj strani krovišta postoji vertikalni prozor - luminar.

Postojeća zgrada u ovakvom stanju, svojom građevinskom konstrukcijom (dotrajale grede stropne i krovne konstrukcije) i uvjetima koje pruža za stanovanje, ne doprinosi izgledu ovog vrijednog ambijenta graditeljske baštine Velog varoša, niti vlasnicima omogućava normalne uvjete života, pa bi je stoga trebalo rekonstruirati.

4. ARHITEKTONSKO RJEŠENJE REKONSTRUKCIJE

Ovim projektom postojeća građevina nakon rekonstrukcije ostaje u istim gabaritima, visine izgradnje od Pr + 3.

Predloženom rekonstrukcijom se vanjski zidovi zadržavaju u prostoru, a predviđena je izrada nove stropne i krovne konstrukcije. Umjesto postojećih dotrajalih drvenih greda predviđa se postava nove polumontažne stropne konstrukcije (armirano betonska rebra sa laganom ispunom - rješenje kao 'bijeli strop').

Projektom je predviđena izgradnja ponovo dvostrešnog kosog krova, istih smjerova pada i istog nagiba. Rekonstruirati će se i postojeći luminar na zapadnoj strani krova.

Kako su neto visine etaže I kata samo 225 cm, ovim se projektom ova visina povećava na 240 cm, kao što će bit i etaža II kata.

Prozori ostaju na svojim mjestima i u istim dimenzijama. Stolarija će se izraditi od punog drva (smreka ili ariš), okviri i krila, sve bojano lak bojama, krila ostakljena termoizolirajućim staklom 4 + 12 + 4 mm. Vanjska zaštita prozora sa drvenim zao-

kretnim žaluzinama - griļjama (bojano u zelenom tonu) s potrebnim okovom.

Ovim Idejnim projektom se mijenja jedan krak vanjskog stubišta. Drugi krak mijenja svoj smjer za 90 stupanja, a ploča natkrivenog ulaza postaje mala vanjska terasa, kao predulaz u stambeni dio zgrade. Ovakovo vanjsko dvokrako stepenište i natkrivena ulaz-terasa, oblikovno je na tragu balature, jednog od arhitektonskih elemenata pučkog graditeljstva.

5. NAMJENA GRAĐEVINE I BROJ JEDINICA

Namjena građevine se ne mijenja, ostaje stambeno-poslovna.

Poslovni prostor u prizemlju će se koristiti za ugostiteljsko-turističke namjene, kao studio-apartman. Na katovima su smješteni prostori za stanovanje koji će se, kao i do sada, koristiti kao jedna stambena jedinica, koja bi se eventualno mogla iznajmljivati.

6. PROSTORNI PARAMETRI

Površina parcele je	50,00 m ²
Ukupna površina zemljišta pod građevinom	49,00 m ² .

Građevinska (bruto) površina građevine prema Pravilniku o načinu obračuna površine i obujma u projektima zgrada (NN 90/10) iznosi:

- prizemlje	= 44,08 m ²
- kat I	= 43,74 m ²
- kat II	= 42,00 m ²
- potkrovlje	= 25,70 m ²
ukupno BRP =	155,52 m ²

Koeficijent izgrađenosti	(k_{ig})	0,98
Koeficijent iskorištenosti	(k_{is})	3,11

Nakon rekonstrukcije postići će se slijedeće neto površine:

- prizemlje:	30,19 m ²
- I kat:	22,67 m ² + 6,95 m ² terasa
- II kat:	23,61 m ²
- III kat:	23,06 m ²

Ukupna neto površina zatvorenog prostora je: 99,53 m².

Ovim projektom vanjski volumen zgrade ostaje jednak.

Ovakvom rekonstrukcijom postojeće zgrade ne narušava se odnos volumena ove i susjednih objekata, a tako cijelog ambijenata, a svojom namjenom građevina neće ugrožavati okolinu.

7. PRIKLJUČENJE GRAĐEVINE NA KOMUNALNU INFRASTRUKTURU

Budući je postojeća građevina već spojena na vodovodnu i kanalizacijsku gradsku mrežu, kao i na elektroinstalacijsku mrežu, to se ne traže nikakvi dodatni priključci.

*projektant:
Edo Šegvić
dipl. ing. arh.*

Nakon kompletne rekonstrukcije ovog objekta još jednom se potvrdilo kako se stara *kamena* zgrada može osuvremeniti, kako joj se mogu promijeniti bitni konstruktivni elementi (stropne i krovne konstrukcije), s pažnjom izvesti novo stubište i suvremeni sanitarni čvorovi, a da se pritom ne naruši prostorni sklad ambijenta i vanjski izgled građevine.

Stara gradnja još je jednom dokazala kako može zadovoljiti najsuvremenije zahtjeve obitelji 21. vijeka, kako u pitanju grijanja i hlađenja, tako i povezanosti sa cijelim svijetom, putem kabelske televizije i internetskih mreža. Ovom rekonstrukcijom život građevine produžen je za neka nova stoljeća, a dotle će stara zgrada s ponosom nositi sadašnji naziv - *Vila Baguc*.

DVA DETALJA ZA KRAJ

Kao dodatne zanimljivosti prilažemo još dva detalja, kao znakove svog vremena (slika 15):

1. Detalj projekta iz 1865., fotografija biljega ovjerenog elipsastim pečatom Općine Split.
2. Na zidu zgrade kao i na kamenom okviru ulaza u prvi kat urezan je znak križa.

Prema usmenoj obiteljskoj predaji ovaj znak na nekretninu dala bi uklesati ženska osoba odlazeći iz obiteljske zgrade, čime bi javno stavila na znanje kako se odriče svojeg dijela imovine, a u korist muških potomaka.

BILJEŠKE

- ¹ Članak 100. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine br. 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11) poslove istraživanja, proučavanja, čuvanja, restauriranja, konzerviranja, održavanja, obnove, korištenja i prometa kulturnim dobrima mogu obavljati specijalizirane pravne i fizičke osobe. Uvjeti koje mora ispunjavati fizička ili pravna osoba za dobivanje dopuštenja za obavljanje navedenih poslova propisani su Pravilnikom o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 74/03, 44/10).
Rješenje kojim se dopušta obavljanje tih poslova daje se na vrijeme od pet godina i donosi ga ovo Ministarstvo. Ministarstvo kulture vodi upisnike pravnih i fizičkih osoba kojima je izdano dopuštenje.
- ² Generalni urbanistički plani Splita (Službeni glasnik Grada Splita, broj 1/06, 15/07 i 03/08).
- ³ Stanko Piplović: *Područje starog 'Hajdukovog' igrališta u Splitu, Povijesno prostorni razvika*. Prostor, Zagreb 2008.
- ⁴ Zlatko Herkov: *Prinosi za upoznavanje naših starih mjera za dužinu i površinu*. Zbornik OPZ 07/04

LITERATURA

- Splitski kašiput, Općinsko Upraviteljstvo*. Split 1913.
- Anita Ercegović: *Pučka arhitektura starih splitskih predgrađa*. Split 2002.
- Zlatko Herkov: *Prinosi za upoznavanje naših starih mjera za dužinu i površinu*. Zbornik OPZ 07/04
- Monografija Veli Varoš. Split 2005.*
- Edo Šegvić: *Naš dil Mediterana. Split 2007.*
- Stanko Piplović: *Područje starog 'Hajdukovog' igrališta u Splitu, Povijesno prostorni razvika*, Prostor, Zagreb 2008.

TWO ARCHITECTURAL DESIGN PROJECTS
REVEALED IN PLINARSKA STREET

Summary

This paper provides the analysis of the two mid-19th century sketches that have been revealed during reconstruction of an old stone building located in Plinarska street, in Varoš, Split. These two sketches actually represent two expansion projects that were once designed for two buildings located in Plinarska street. The analysis of these expansion projects will provide a valuable insight into once existing standards for the creation of construction documents, design projects, blueprint proportions and project certification.

These expansion projects have also revealed yet another significant fact: the traditional building practices were not haphazard, but were a direct result of expert planning and design. As for property relations, buildings were designed in accordance with the relevant regulations. Through their creations, authors of designed projects paid respect to the indigenous architectural tradition.

The enclosed graphic presentations reveal differences in the technical presentation of intersection, ground plan and facade lines between the old and the contemporary techniques of architectural design project creation.

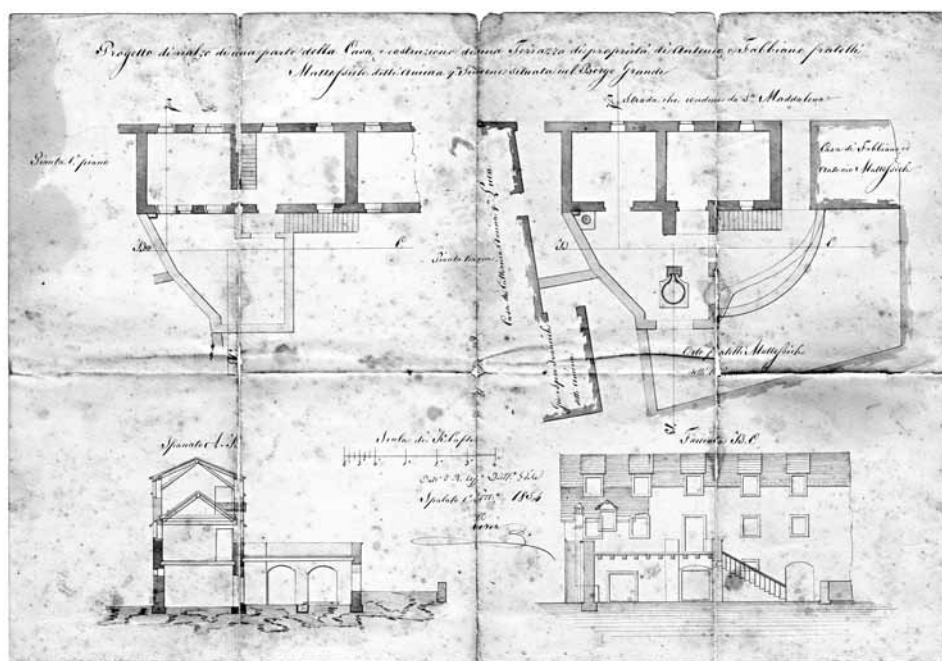
Although contemporary techniques of the creation of the design project execution studies and geodetic photographs involve the use of specific computer applications, the human touch is necessary for the completion of projects.

The complete reconstruction of the old building has revealed all the possibilities that contemporary reconstructive techniques offer without disrupting spatial harmony and external appearance of the building.

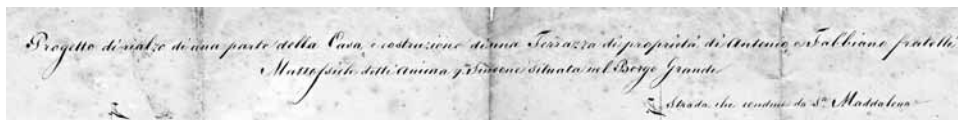
The old, but reconstructed building is a perfect example of a renewed connection between the traditional and contemporary building techniques: once properly reconstructed, its interior is definite to satisfy the 21st century family requirements.

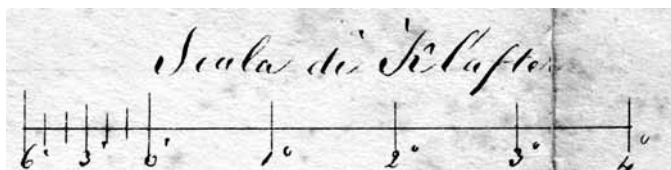
Slika 1. Crtež Plinarske ulice s oznakom zgrade Plinarska 29², nacrtao Ivica Šegvić

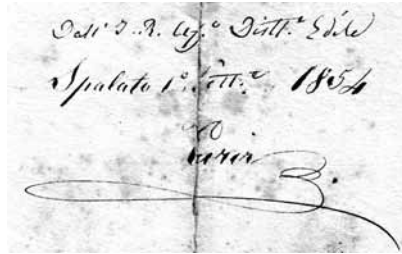
Slika 2. Crtež - projekt iz 1854. godine, nacrtao Kurir

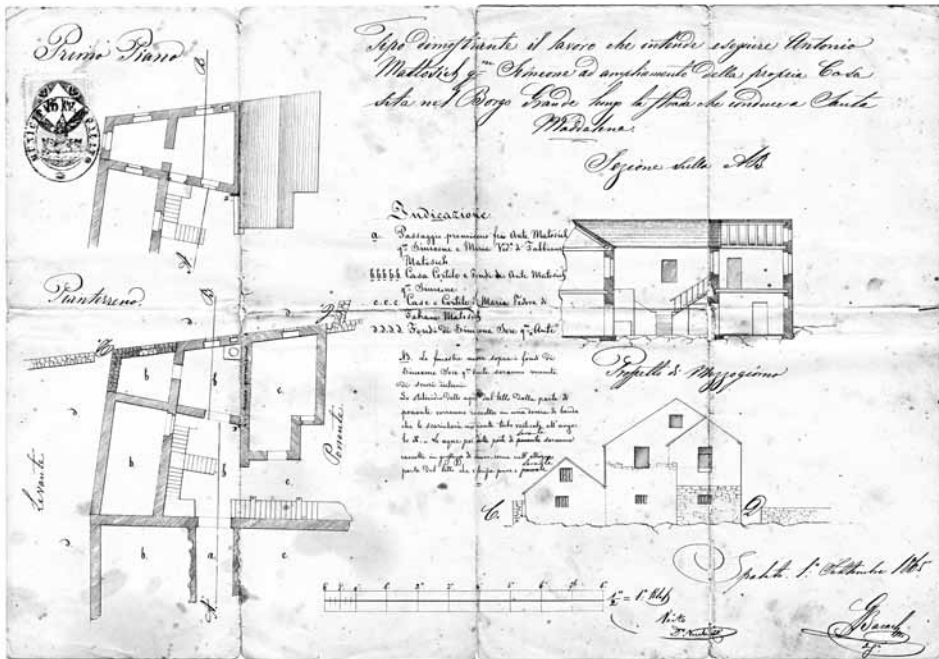
Slika 3. Naslov crteža - projekt

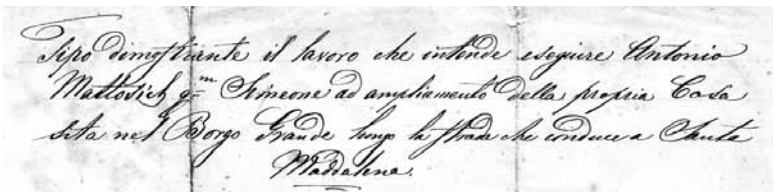
Slika 4. Mjerna skala u klafterima

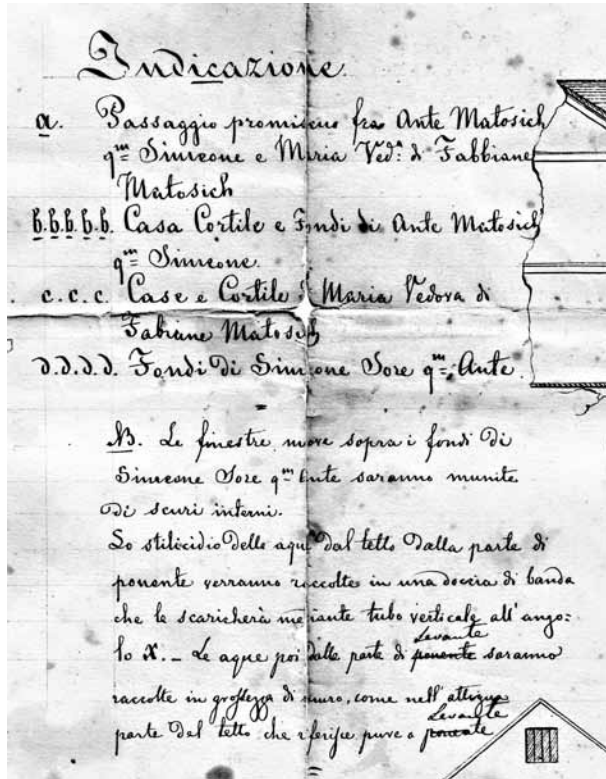
Slika 5. Datum, potpis i ovjera

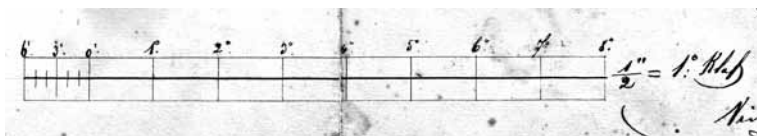
Slika 6. Crtež - projekt iz 1865. godine, nacrtao G. Barač

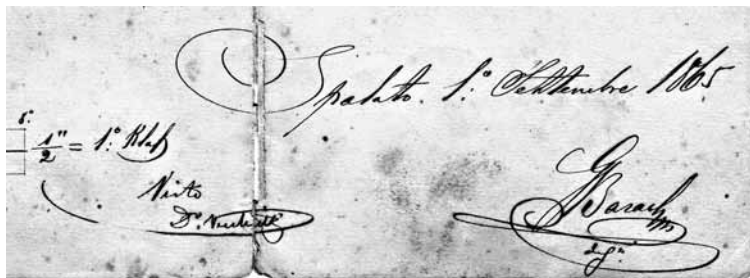
Slika 7. Naslov crteža - projekta

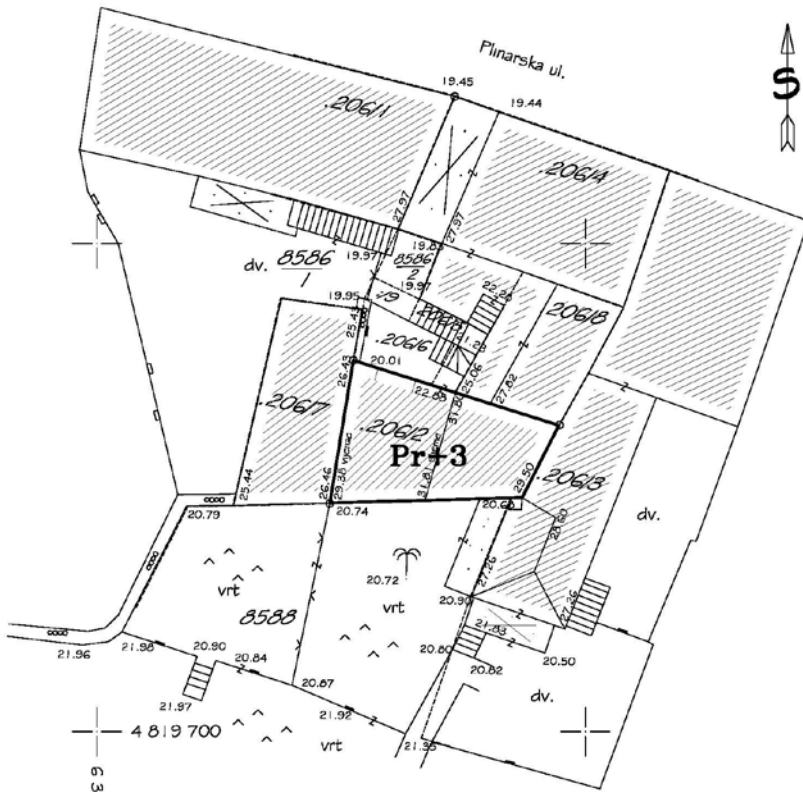
Slika 8. Legenda - tehnički opis

Slika 9. Mjerna skala u klafterima

Slika 10. Datum, potpis i ovjera

"URED OPREŠTENOG INŽENJERA GEODEZIJE"
 vl. Damir Zlatar dipl.ing.
 Split, Omiška 17 tel. 339-409

broj	PR-17/08
investitor	Pokrajac
lokacija	K.O.SPLIT č.zgr.206/2/6
sadržaj	posebna geo.podloga
mjerilo	M=1:200
izradio	D.Zlatar dipl.ing.
datum	14.01.2008

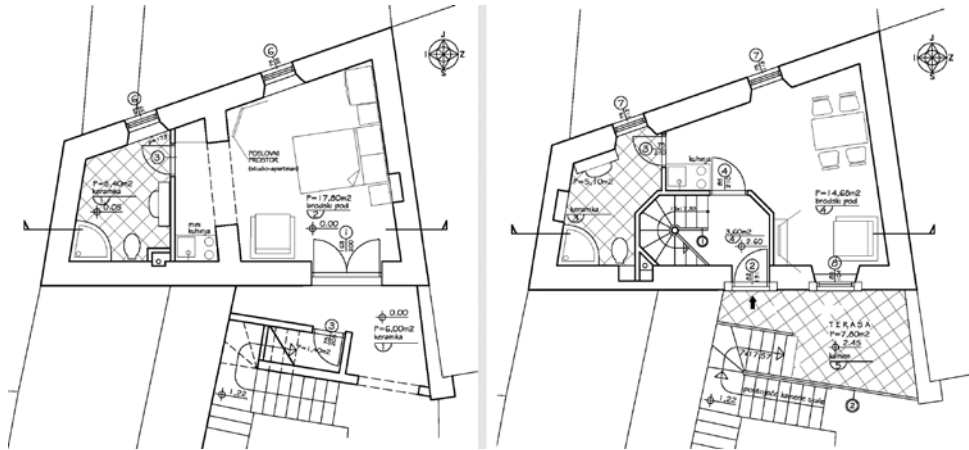
- granice prema katastru
- topografsko stanje
- koordinate su apsolutne
- o točke uklopa

0.00=20,01 m.n.m.

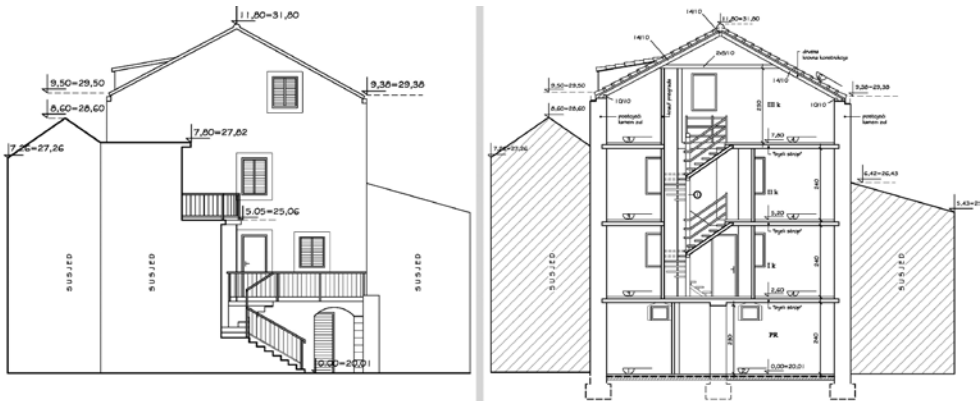

INVESTITOR	MARINA POKRAJAC	SADRŽAJ	SITUACIJA NOVO STANJE
GRAĐEVINA	REKONSTRUKCIJA STAMBENE ZGRADE	PROJEKTANT	Edo Šegvić dipl.inž.arh.
PROJEKT	GLAVNI PROJEKT	SURADNIK	Roli Šabić inž.grad.
		GLAVNI PROJEKTANT	Edo Šegvić d.i.a.
		T.D. 01/11	DAT. 02.11
		MJ. 1:200	LIST

Slika 11. Projekt - situacija, Glavni projekt 2011.

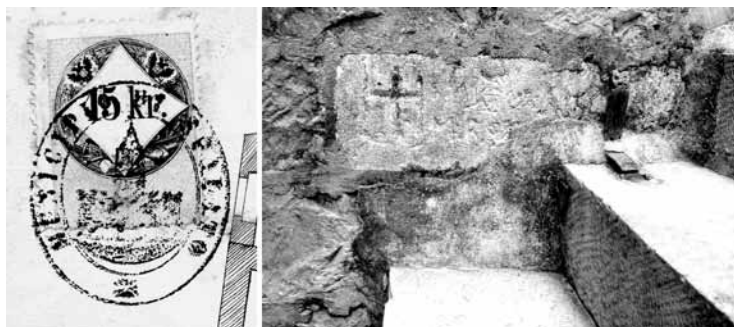
Slika 12. Projekt - tlocrta, Glavni projekt 2011.

Slika 13. Projekt - pročelje i presjek, Glavni projekt 2011.

Slika 14. Kuća u Plinarskoj 29, fotografirana 2008.

Slika 15. Znakovi vremena - biljeg ovjeren pečatom sa splitskim grbom i urezani križ umjesto potpisa ženskog potomka